

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot fe-
lul de scrisori, cereri și bani.

Apare în fiecare Duminică.

ADEVÉRUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane 20 fileri
Pe 1/2 an 1 coroană 60 fileri
Pe 1/4 an 80 fileri
Pe 1 lună 30 fileri
Un număr șingur 6 fileri

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

*

Foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria.

Atent!

Rugăm pe toți frații al căror abonament a expirat, să reînnoască abonamentul, și să ne trimească prețul abonamentului cât mai în grabă, căci la caz contrar vom fi siliți a sista trimiterea „Adevărului“.

Așa dară rugăm pe toți frații să se grăbească cu trimiterea prețului de abonament căci partidul nostru este partidul muncitorilor, astfel fiind, partidul nostru este sărac și nimeni nu poate pretinde să-i trimitem foaia „Adevărul“ în dar.

SCOALA.

În prezent să discutăm la noi foarte mult despre învățământul general al poporului; și par'că și astăzi trăim în veacurile acele în care își fac clasele privilegii din cultură.

Par'că trăim în timpul acela, în care să face lupta sub titlul culturii contra ei. Nu găsim serioșitate în argumentele ce le aduc înainte noastră.

Par'că or rătăcit și voese să încălcească și mai tare firul încăleci al societății omenești, și tocmai pentru asta și dacă cinstim pe toți aceia cari or luat condeiul în mână, în lupta pentru școli, dar nu putem împărtăși vederile lor din punct de vedere social.

Noi, când este vorbă de lățirea culturii nu pentru cetățean, nu pentru națiune ori religie luptăm, ci pentru „om“.

Știința nu este privilegiul nimicrui nici nu-i iertat să fie!

Astăzi trăim în veacul al XX-lea după

Christos, și voim să înaintăm, ci nu să dăm înapoi.

Acele vederi nu le putem împărtăși cari spun, că numai unguerește se învețe copii. Pentru-că dacă îi iertat să trăiască națiunii, atunci le iertat să învețe, să cetăscă, să vorbească limba mamei lor.

Toate naționalitățile trebuie să aibă drepturi egale, acesta este un punct din programul nostru al socialdemocraților internaționali.

E un lucru foarte frumos a ști și unguerește, (spre pildă domni învață copiii lor mai multe limbi străine), și ar fi spre ușurarea țeranului nostru român, care ar putea să scape din multe necazuri. De exemplu, dacă are vre-un proces s'ar putea apăra șingur, dar dacă el nu știe unguerește, el pentru tot nimicu e silit ași lua avocat.

Acuma vin naționaliștii pe de altă parte și spun: Nu lășăm să răpească nime limba mamei noastre.

Între aceștia sunt români, sârbi, și alte națiuni,

Ce am văzut de aici, că acuma când este vorba de cultură, și-or pierdut firul atât de una parte cât și de cealaltă; și în loc de lățirea culturii, care de care, aruncă săgeată în clasa mica, care este numai un punct foarte mic în marea omenească.

Acia am spus-o și mai înainte, că fiecare are drept de a trăi, dacă are snflet în trup.

Dar n'aveți drept domnilor să faceți din chestia asta mare joc copilăresc.

Acuma a sosit timpul puneți umăr la umăr dați-ne ajutor la apărarea interesu-

lui culturii, la apărarea interesului milioanele de muncitori, și cereți cu noi deodată ca să se deschidă ușile înaintea popoarelor din Ungaria, ca fiecare copil sărac din Ungaria să poată umbla la școală, că prin școală se renaște omenimea.

Nu mai atunci să va putea zidi fundamentul fericirii tuturor, când nu vor fi eschis din școli milioanele de talente, cari astăzi se nimicesc lângă coarnele plugului, sau lângă roțile fabricilor.

Cu măsuri polițiale nu se poate, și nici nu să va putea lăți învățământul, numai cu posibilitatea.

Faceți să fie cu puțință ca fiecare om sărac să-și poată trimite copiii lor la școală.

Primiți punctul următor din programul socialiștilor, în care cerem: *organizarea învățământului gratuit, atât în școlile normale, cât și în cele de sus, pentru toți copiii muncitorilor, fără deosebire de neam, de naționalitate și religie.*

Dacă asta s'ar întări în lege, mai mare rezultat ar avea, ca aceia, că pe bietul țeran l'ar pedepsi cu o coroană, ori l'ar închide dacă n'ar avea.

Nu cu temnița să lățește cultura. Înzădar trimiteți la școală copiii cu straița goală, pe cari de multe ori iar trimite mulți dacă n'ar fi lipsă de pâine într'atâta de mare.

Intr'adevăr voiți să rețineți copiii dela aceasta muncă omoritoare și să-i trimiteți la școală?

Aduceți la îndeplinire și următorul punct din programul nostru și atunci va fi chestiunea asta rezolvată.

„Dați ordinuri sau faceți lege, ca copiii,

Evangelia socialdemocraților.

Tradusă de Petru Ponta.

(1)

Capitalul și munca.

1. Ce ești?
— Sunt muncitor.
2. Cine sunt muncitorii?
— Oamenii, cari lucră cu sudoare și trudă să-și câștige pâinea de toate zilele.
3. Atunci tot omul este muncitor, că toți lucră, s'au nu crezi aceea?
— Nu.
4. Și pentru-ce nu?
— Pentru-că sunt convins, știu că sunt oameni cari nici-odată nu fac lucru folositor și totuși trăiesc bine și se îmbuibă în bunățiile lumii. Aceștia nu sunt muncitori, fiindcă nu lucră, măcar ei zic, că și ei sunt membri folositori ai asociațiunii omenești.
5. Nu te înțeleg.
— Închipuește-ți un stup de albin și vei vedea că sutele de lucrătoare lucră și vei vedea vre-o câțiva trântori, apoi eu zic că numai albinele aduc folos, că ele fac micrea.
6. Hm, hm, apoi tu zici că aceia nu-s pentru folosul asociațiunii?
— Nu.
Pentru-că așa sunt convins, că numai

acela e membru folositor al asociațiunii care și el lucră cu mâinile ori cu știința, dar acela care valoarea productivă, poamele muncii folositoare le bagă numai în buzunar, fără ca să dea în schimb oareșicare alt lucru care corespunde valorii folositoare ce a luat, să nu mai lingărează, așa, că ei trăiesc ca trântorii din munca altora.

(7.) Cine-s aceia cari trăiesc din munca altora?

— Capitaliștii, fabricanții, popii mari, cu un cuvânt toți aceia cari lucră cu multe sute de mii de muncitori, fără ca să-i dea plată omenească.

8. Spre pildă, în ce mod, în ce formă să pun domnii aceștia bunul rodul muncii?

— Foarte simplu, toate instrumentele de producțiune este proprietatea lor. Spre pildă: pământul, mașinile și altele, cu un cuvânt toate instrumentele de producțiune cari prin ajutorul muncii silește omul, ca natura să producă toate cele de trebuință, fără de cari omul nu poate trăi. Însă ei au minte ca ei însuși să nu lucre, numai cu sutele și miile de muncitori, cari nu pot să numească nici un instrument de producțiune de proprietatea lor, cari n'au alta decât două brațe tari, calificațiune (știință) de a lucra.

Proprietarul instrumentelor de producțiune așa zice cătră ei:

„Iată aci sunt secolele de lucru, cu a cărora ajutor poți produce: vieața, haine, bucate și toate ce-ți place omului. Noi vă dăm slobozenie (libertate) să lucrați cu ele, dar numai așa, dacă toate rodirile muncii voastre, ni-le dați nouă, și vă învoiți la aceea, ca în ori-ce minută și din ori-ce cauză veți fi povară nouă, pe loc să vă putem trimite de pe capul nostru.

Să înțelege însă, că instrumentele de producțiune fără lipsă să le lăsați în proprietatea mea, spre pildă trierătorul, cum ați gătat lucrul, îl lăsați la mine, că i proprietatea mea, și pentru toate acestea în schimb, pentru prețul muncii voastre, vă dau cu mult mai puțin, decât ar fi prețul adevărat, dar vă dau atâta, cât se nu muriți de foame.

9. Totuși cât este prețul acesta al muncii?

— Punctual nu să poate hotări, pentru că după gen, după timp, după loc și în urmă după pretensiunile muncitorilor se înșchimbă.

Ca să pricepi mai ușor, îți voi spune ceva despre prețul muncii, dar bagă bine de seamă.

Puterea de lucru, care este proprietatea muncitorului, este tocmai așa marfă, ca și ori-care din acele ce ce le vindem ori le cumpărăm în piață.

Acasta o știe fiecare, că prețul unei sau altei mărfi, nu după prețul natural al său să eroiește, va să zică nu să ero-

cară n'or trecut de 14 ani să nu fie iertat a-î primi la lucru".

Drept, că dobânda îi în pericol, pentru că copiii lucră cu 10—15 creștari la zi, iar la oameni creșcuți trebuie plătit mai mult, însă dobândește societatea omenească, interesul social e cel mai prețios înainte de toate!

De aici va răsări sămânța cea mai frumoasă a fericirii omenești. P.

Dreptul Femeilor.

La noi în Ungaria femeile muncitorilor merg dimineața la câmp, acolo lucră până seara, seara în loc de odihnă trebuie să facă cină, și d'abea se culcă să doarmă, să face dimineață. Eară trebuie să se scoală și să meargă la câmp, ca pe când începe ciocârlița să cânte și ea trebuie să lucre.

Asta-i în scurt viața țăranilor noastre, care cresc copii pentru a da cătane, asta-i datorița ei.

Eară dreptul?

Dreptul e să tacă, să rabde sărăcia și căte o sudalmă dela gazdă și alta dela bărbat. Nimeni nu a vorbit și nu vorbește de drepturile femeilor, decât numai noi socialdemocrații, care știm că cu ce durere cresc mamele copiilor și ce durere simțesc când ved că merg la cătanie, ori ne despărțim de căminul părintesc pentru a ne câștiga darabul acela de pită, de care avem lipsă ca să trăim.

Dar altcum e în țările străine, unde știința e lătită mai tare, unde citește mai mulți foile socialiste, nu numai bărții și femeile, ci și copiii. Acolo nu lupt numai pentru pita de mâine, ci luptă și pentru dreptul de vot.

In Berlin s'a ținut zilele trecute un congres, unde s'a cerut dreptul vot și pentru femei și în curând o să-l și capete.

De aici să luați pildă mame române, învățați și voi să citiți „Adevărul” și lătiți dreptatea, pentru că toți suntem niște omenești, a căror inimă trebuie să ne pătrunsă de dragoste și de dreptate!

Révaș.

Coloarea socialismului.

(Să cântă pe melodia, Trei colori.)

Vine 'n lume o doare,
Ce pretinde mult amor,
Ca și dânsa nu-î sub soare:
Cu drepturi pentru popor.

Aurit e scris dreptatea,
Care lucește ne'ncetat,
Pentru care e amară soarta
Și drepturi nu li-s'a dat.

Roșu-i focul ce străbate
In inima tuturor
Pentru sfânta libertate
Și pentru al lumii amor.

Ear' când fraților m'oi duce,
Dela voi și-o fi se mor,
Pe mormânt atunci să-mi puneți
Steagul nostru roșior!

Procesul părintelui Moța.

Mercuri a ajuns pentru a doua-oară la Curie procesul părintelui Moța dela Orăștie pentru articolul „A murit Mateiu și cu el dreptatea”. Curia a aflat pe dl Moța vinovat numai pentru agitație și astfel a redus pedeapsa dela 1 an temniță și 1000 cor. amendă la 2 luni temniță și 200 cor. amendă.

Totuși noi avem drept și nu dl Rocsov Lehel, procurorul Timișorei care a zis, că libertatea presei est: libertatea naționalităților.

La școală!

De acum înainte și din Ungaria se va face țară cultă, că vor să întrebunțeze în viitor măsuri polițiale pentru a sili poporul — adică copiii poporului la școală. Oare și de pe holdele lui grof Károlyi sau grof Zsilinszky vor duce polițiștii copii la școală?

Bravo, atunci și noi gratulăm că barem s'ermanii copii n'or fi chinuți pentru 10—15 cruceri la zi.

Numai de pită să nu vă uitați ca să le dați.

Lipitoarele poporului.

— O serie de destăinuri. —

„Reorganizații.”

De luni de zile fițuca numită „Voința Poporului”, scrisă de niște ticăloși, ne injură. Să leagă de noi, își bagă nasul, unde nu le ferbe oala și câte ticăloșii se întâmplă pe lumea asta păcătoasă, toate le leagă de capul partidului nostru. Că noi suntem păcătoși, fiii dracului, smeii, nihilisti, anarhiști și câte toate. Că noi am fi draci negri, iar ei îngeri albi și altele.

Până acuma noi am tăcut.

Ziceam: și cănele rău latră, dar nu mușcă. Și latră cănele la lună, dar aceea nu se sparie. Iar pe prost îi lași să-i umble

gura și te duci mai departe. Dacă omul beat injură pe Dumnezeu și un car de sfinți, îl lași în drum, dar nu stai de vorbă cu el.

Noi ne ținem mai mari, necum să ne ridicăm glasul contra țințarilor și zicem, că și șoarecii gaură dealul, dar tot nu-l dărimă. Și știm noi prea bine, că românul nu pricepe limba țigănească a lor.

Însă acum în fine trebuie să ne punem pumnul pe gura ticăloșilor, căci altcum vor latra și mai departe.

Partidul reorganizat se numește socialist, deși n'are nici o comunitate cu socialismul. Așa stau ei față de socialism, ca soarele de pământ. Partidul așa poreclit reorganizat s'a înființat prin un om, care a fost aruncat din partidul nostru pentru ticăloșiile sale. Acest domn neavând din ce trăi a înființat un nou partid, și a făcut o foaie și aflase oameni cori îi credeau.

Acest partid l'a numit reorganizat. Adecă el ne-a reorganizat pe noi. S'ermanul — era mai bine să-și reorganizeze cinstea perdută.

Făcându-și foaie a câștigat și pe alții, care au fost scoși din partidul nostru. Și a făcut un partid mare, mare, ca un petec.

Mai târziu acel partid aflând căți-va oameni, care îi credeau — și-a făcut și o foaie românească. Însă cei care au înființat mișcarea românească iute l-au părăsit și au venit la partidul nostru, ca întemeiând foaia Adevărul să lupte în adevăratul partid socialdemocrat.

Cuconul conducător dintre reorganizații, vându-se părăsit, se trăgea de pâr de necaz, căci astfel a pierdut un gheșeft. Ne știind ce să facă a prins după olaltă doi vântură-țară, unul care știe bate bine cu ciocanul, dar de socialdemocrație nu prea a auzit și românește nu prea știe, iar altul un popă desbrăcat. Nu-i cunoaștem pe acești doi, nu știm, că cunoșce oare ei pe tovarășul lor, că mai rămân la el. Însă dacă ar ști, că cine-i conduce și ar fi cinste în ei, deabună samă l'ar părăsi.

Dealtcum treaba lor.

Facă-și foaia și mișcarea cum le place. Minciunea-i urită și scârboasă, lumea o scuipă.

Întrebați: pentru-ce desprețuim noi pe reorganizații?

Vă dăm răspuns lămurit.

Aceea nu-s socialdemocrați. Nește gheșeftarii s'au pus să stoarcă dela s'ermanul popor și aceea-ce i-a rămas după-ce l'a despoiat capitalistul.

Un singur om conduce trebile aceluia partid și acest om nici când nu dă samă

iește după truda care a avut omul până a produs-o.

Numai după-cum să tocmește, spre pildă, un bou costă astăzi o sută douăzeci florinți și peste o lună, când ai avut și mai multă trudă și cheltuială cu el, numai capeți decât o sută și poate că nici atât, pe cum stă piațul (tocmeala), ori să zicem că în anul acesta s'au făcut mulți castraveți, și fiind piațul plin, să scoboară prețul, fiindcă este mult din el, fiecăruia îi pare bine dacă îl poate vinde ori-cât de ieftin (lesne).

Dar' dacă din contră a fost un an slab, puțină marfă este pe piață și mulți o caută, prețurile să urcă.

Tocmai asta putem observa și la puterea sculelor de muncitori. Dacă numărul acestora ce n'au muncă e mare, umblă mulți după lucru și prețul muncii se scoboară, din contră dacă muncitorii sunt puțini și munca e multă, atunci prețul se ridică. Cu un cuvânt prețul muncii se hotărăște dela imbiat și dela căutat.

Spre pildă, carna foarte mulți muncitori caută de lucru și de aceea prețul lucrului e mic, primăvara și toamna eară se urcă.

De aicea putem observa aceea, că stăpânul, proprietarul acela care dă lucru, nu caută la aceea, că oare poate trăi din plata aceea, numai la aceea câtă putere e de vânzare pe piața muncii, va să zică pe

muncitor nu-l ia în seamă de ființă simțitoare, numai de o marfă mai simplă, pe care o cumpără și o vînd după prețul piațului.

10. Oare nu s'ar putea ajuta cumva în starea asta? Trebuie să fie muncitorul numai marfă care o cumpără capitaliștii și o vînd ca altă marfă fără vință?

— Da, să poate schimb: starea asta pentru-că nimica nu este pe lume ce nu să înșimbă, și mai ales ceea-ce este alcătuită de oameni, și ordinațiunea de astăzi eară oamenii an alcătuit-o.

11. Apoi pentru-ce nu să înșimbă dară ordinațiunea ee astăzi? care este nedreaptă în primul rând, este interesul milioaneilor de muncitori, care precum zici, sunt cei mai apesăți?

— Pentru-că nu țin laolaltă.

12. Apoi pentru-ce nu să înfrățese unii cu alții?

— Cei mai buni voitori ai poporului apesat sunt socialdemocrații, aceștia în contin, fără sfîrșit luptă pentru aceea, ca să aducă poporul laolaltă, să-l înfrățese. A și ajuns rezultatul, dar durere, muncitorii nu sunt încă destul de luminați și mulți dintre ei încă sunt contrari.

13. Cum pot fi contrari la așa o cauză nobilă?

Și cine sunt aceia?

— Contrarul este capitalul, și acei oameni, care sunt slujbașii capitalului, la cari

li-să potrivește numirea de „lingă”. Pentru-că aceștia își dau toată truda numai ca să poată sparge organizațiunile muncitorilor.

14. Ei bine, apoi nu mai ști spune din ce cauză, din ce interes fac simbriașii aceia lucrul acela? Poate-că asta li-e convingerea?

— Nu, nu pentru-că așa sunt convinși, numai pentru-că trăesc dela capitalul mare și așa ei sunt sclavii lui, cart sunt siliți să lucre după poruncă, și fiindcă muncitorii numai prin conveniri, prin intruniri și prin organizațiune să deșteaptă, ear sfîrșitul luptei e acela, ca să se ridice plata muncitorilor.

Pentru-că se zicem dela o secțiune se convorbește că ei din prețul culare și culare nu merg la lucru și într'o zi și mai mult de atâtea-ori, atâtea ceasuri nu lucră pentru plata aceea.

Să înțelege că aici capitalul perde, pentru-că capital fără muncă nu produce, dară aici să începe o luptă de moarte între capital și muncă.

Cel mai tare e cel mai organizat. Dacă muncitorii sunt luminați și învățați, atunci capitalistul vrînd nevrînd, e silit să plătească mai mult, și asta e perdere mare din dobândă.

Pentru asta apoi luptă cu toată puterea să spargă organizațiunile.

(Va urma).

nimenui despre bani ce sosesc. Tot ce face acel partid, numai pentru bani face. Și dreptatea o vinde pentru bani.

Va zice cineva, că doar foaia și broșurile nu le poate da pe nimica.

Așa-i frate! Inșă dacă vrea un frate, ca în foaia lui să fie tipărită vre-o plângere — trebuie să plătească 40 fi.eri! Astai frățietate. Vinde ștampile (pecieturi). Acele le cumpără în Budapesta pentru 2-3 coroane și cere pentru ele 10 coroane.

Nici cel mai ticălos gheșefar nu despoaie așa fără de milă lumea. Dar vezi bine reorganizații is socialisti, cari fac împărțea cu poporul. Adeca ei între ei împărțesc tot ce i-a mai rămas sërmanului popor.

Va întreba acum cineva, că cum poate permite direcțiunea aceluși partid, ca să se întâmple astfel de ticăloșii.

O, sërmană direcțiune!

Direcțiune a fost și acolo cândva. Inșă toți au părăsit partidul acela. când au aflat acele ticăloșii. Acum sunt ei numai trei inși. Unul, gazda, care poruncește, iar doi oameni plătiți ai lui și fac tot ce li se poruncește.

Astfel de companie vrea să se pună în fruntea poporului.

Și cu ce minciuni, cu ticăloșii totdeauna află câți-va oameni, cari se alătură de ei. Mai ales pe noi ne scupă ei. In foile lor scriu câte toate minciuni cu coarne. Astfel mai în urmă văzând, că puterea ne urmărește și vrea să nimicească partidul nostru, adevăratul partid socialdemocrat, văzând, că foile noastre întotdeauna is confiscate, pentru-că scriem dreptatea, s'au pus și au scris că suntem nește anarhiști și nihilști și Domnul știe mai ce și pentru aceea ni să confiscă foaia.

O, sërmanii nătauci! Ei cred că la toate reușesc cu minciuna.

O, nu! Ce-ce mințesc sunt spurcați! Spurcați sunt și ei, și azi, mâine lumea îi mințesc.

Iar ce se ține de partidul nostru? Latre ei, până ce au limbă și gât. Cum am zis mai sus, și cănele latră după lună, dar aceea nu se sparie.

Apa trece petrele rămân.

* * *

Aci dăm loc unui estras dintr'o foaie volantă pe care au tipărit'o săptămăna trecută foștii credincioși ai lui Mezöfi (Morgenstern). Acești foștii credincioși sunt: Adam George, Prandorfi Pavel, Szüz Adolf și Kovács Beni. Iată ce scriu:

„Când Poor și ceilalți frați l'au silit să le arată socotelile partidei, ca să fie odată regulă în partid, că nu un om singur ca Mezöfi (Morgenstern) să fie căsar, contabil, secretar și controlor într'o singură persoană.

„El, acest ticălos, nu a putut arăta socotelile, pentru-că nu a avut registre, bani ce au venit pentru partid le-a defraudat. El s'a rugat de noi ca să ne milostivim, să-i dăm 6 zile timp, el nu a fost pregătit, peste 6 zile ne va arăta socotelile. Noi am răspuns că nu este nevoie de a fi pregătit, aducă registrele ca să vedem. Să înțelege că nu le-a adus, căci nu avea, astfel a smintit tot partidul. El a declarat că acele zece mii cînșute de coroane ce sunt depuse ca cautiune pentru foaie, el nu le-a împrumutat dela nici o bancă, ci el le-a strâns. Astfel și aci a mințit când a zis că el a luat bani dela bancă cu 8 procente.

„Localul nu este al partidului, ci al lui. Ce am simțit noi la aseastă declarație, aceasta nu o putem descrie. Cu un cuvânt toate is ale lui, chiar și foaia fără de care nu poate exista nici o partidă. Ceea-ce a căpătat pentru însușirea foaiei, asta se poate gândi. Sfârșitul a fost, că a început a ne ruga că nu ducem înserul acesta între popor, căci el se va retrage din partid numai să-i dăm timp.”

* * *

Cerem iertare dela cetitorii noștri, că în rândurile de mai sus într'un mod așa de dur am descris pe lipitorrea această. Dar mai departe nu vom tăcea. In numărul

viitor vom urma cu destăinuirile. Dar nu numai pe schilavii de reorganizații îi vom lăpăda, ci sub titlul *Lipitorile poporului* vom arăta pe rând pe toți dușmanii muncitorilor.

Din lumea întreagă.

Germania.

Un milion de muncitori organizați are deja sindicatul de bresle din Germania. In anul trecut numărul lor s'a urcat cu 192.551 de membrii.

După o socoteală aproximativă, soarta dela 5-6 milioane de muncitori atârână de organizațiunile breslelor muncitoare. Astfel au muncitorii de fer 160 mii, a muncitorilor de binale 105 mii de muncitori organizați.

Poate fi de mirat dacă pe lângă 1 milion de muncitori organizați din 9 milioane de alegători peste 3 milioane au votat pentru deputații socialdemocrați?

Suedia.

Invățătorii din Zürich au ținut o adunare imponentă pentru mărirea salariului lor. Fratele Seidl a propus ca invățătorii să organizeze pe calea socialdemocrației, căci numai socialdemocrația este menită a îmbunătăți soarta invățătorilor. La noi i-ar fi împrăștiat de loc cu puterea sulitelor de gendarmi.

America.

Din Buenos-Aires, ne scrie un prietin, că acolo în prima Maiu a fost vîrsare de sânge.

Poliția a rănit numai decât 150 de frați cari au luat parte la sêrbarea de prima Maiu. Doi polițiști au murit și mai mulți sunt răniți. Proletarii de acolo au aranjat o mare manifestație la mormintele celor căzuți pe cari le-au încoronat cu flori. Ferberea este mare între frații noștri de acolo. Autoritățile aruncă vina lor proprie pe anarhiști.

Scrisori.

Mehala.

Iubiților Prietini!

Vă fac cunoscut că fratele Athanasie Voichescu neavînd timp de a scrie ne-a încredințat ca în numele lui să luăm rămas bun dela voi. El astăzi în 2 Iunie seara la 6 oare a intrat în temniță de unde peste câteva zile lor duce în temnița din Segedin pe un an de zile închisoare. Cuvintele cele din urmă a lui a fost: trimit salutare fratelui Petru Ponta, fratelui Aurel Cristea și la ceilalți frați cari luptă pentru poporul muncitor, cari știu că și ei m'or urma. Spuneți-le să nu-și uite de copiii mei...

* * *

Du-te, du-te prietine dragă și visează despre dulcea libertate, că va veni timpul când cară vom lupta împreună pentru popor.

Parta.

Iubiților noștri frați!

Un necaz mare s'a întemplat cu noi, pe mai mulți din noi ne-a horit niște ciofenderi că noi noaptea am ținut adunare, unde nu-i drept, și când am fost chemat la dl fisogăbirău (protopretorul) nostru, toți am spus că nu-i drept dar el totuși ne-a pedepsit câte cu 15 zile arest și 200 coroane amendă în bani, ia pe ulții ia condamnat la câte 10 zile închisoare și 100 coroane bani. Vă rugăm de sfat, ce avem de făcut.

* * *

Dacă e drept asta, atunci dl solgăbirău a călcat legea, că pe oamenii nevinovați, nu-i ertat să-i pedepsească după vorbele birăului, altcum ne vom interesa mai de aproape despre chestia asta.

R-Szárca.

Stimaților frați! Vă rugăm să publicați următoarele:

Noi din comuna noastră suntem cel puțin 100 cari nu avem alt câștig decât secerișul ne-am sfătuit așa că facem preț puterei noastre care o vindem capitalului, cu următorul preț:

După fiecare lanț de grâu		
din clasa I	100	kille
" " II	- 80	"
" " III	- 60	"

și la tot lanțul de pământ că e 5 kille făină și 1 coroană.

Ear' care lucră la trăsura cu ziua 2 coroane, ear' dacă nu capătă de mâncare 3 coroane.

Salutare frățescă:

Ioan Têran,
presedinte.

Cetiți și lățiți Adevêrul.

Cronica.

— Mameluc înaintea Regelui. La ultimul prânz de curte a vut rară fericire — prima în viața sa — se fie invitat și deputatul cercului Lovrin, Ioan Rónay, care 30 ani a stat în opoziție, dar de câțva timp s'a făcut mameluc dela roată.

După-ce regele s'a depărtat, prietini au dat asalt asupra lui Rónay, întrebându-l ce-i cauza, de să făcea când roșu, când vînat pe timpul convorbirei lui cu Regele.

— „Ah, am pățit un mare blamagiu”.

— Ce-ai pățit?”

— Majestatea Sa m'a întrebat, dacă eu sunt deputat, la care ieu i am dat răspuns:

„Da Escelență!!” Observai îndată greșala. Era să mă ia dracul de ciudă. Mi-am propus să bag mai bine de seamă, dar când să-mi repar greșala earăși imi scăpă fără voie cuvîntul „Escelență!” De 33 ani m'am obișnuit să consider pe ministrii ca cei mai mari domni; în fine am stat înaintea unui domn și mai mare și obișnuința m'a făcut să-l întitulez și pe regele cu vorba de „Escelență!...” Ah, obiceiul, obiceiul!

Cercul Lovrin poate fi falos cu mamelucul său.

— Deputatul Ugron înglodat în datorii.

Toate moșiile deputatului Ugron sunt puse la licitație și se vor vinde, de oare-ce deputatul nu e în stare să-și plătească datoriile, cari să urcă la peste un milion. Publicarea datoriilor în foaia oficială ocupă o întreagă pagină, între ele sunt unele nu mai mult decât 520.000 cor. și 296.000 coroane.

De aceea n'avem teamă că Dumniului va lua sapa.

— Funcționar lotru. O depeșă din Neutra anunță că un funcționar superior al administrației domeniilor Sasvár, anume Ernst Kaiser, a fugit împreună cu întreaga sa familie, după ce a comis mari furături în paguba casei domeniilor.

Apoi ce să facă domnia lui a fost tot printre oameni cu morală, dar nici nu-i mirare.

— Notarășu din Batta. Om fain cum e notarășu din Batta, el nu de aceea a ajuns notarăș în marea comună Batta ca să lăere, ci să fie domn...utul.ut vorba aia din Bănat. Așa dumnealui, domnul notarăș s'a gândit una și bună — după-cum ni-se scrie din Batta — cheamă oamenii la cancelarie și în loc să le facă contracte, face și subscrie cu ei declarație ca să se lapede de socialdemocrație și să nu mai aboneze foaia, că ei de acum să vor ținea de partidul guvernamental.

Fain om e domnul notarăș, să-i fie de hac treaba lui.

Nu mai are drept să facă un astfel de lucru urit slabă trebuie că-i partida lui de așa cu o astfel de armă voiește să prindă socialdemocrația.

— Român care încunjură pământul. Mercuri la 25 Maiu n. a plecat din Șimleu — precum cetim în „Gazeta de Duminecă” — tinerul român Victor Șandor în călătoria lungă.

S'a rămasit adeca, că în 200 de zile va parcurge rotogolul pământului. In călătoria

sa trebuie să atingă orașele: New-York, Yokohama, Port-Said, San-Francisco și alte orașe mai mari. In tot locul trebuie să-și legitimeze pașaportul la consulatele noastre.

— **Ingrozitor accident** s'a întâmplat deunăzi în comuna *Pojejena* (com. Caraș-Severin). In apropierea comunei s'a construit cale ferată industrială și spre acest scop s'a folosește *dinamita la spargerea stâncilor*.

Dinamita o pastra *Lazar Blujovan* într-o colibă. Într-o zi copiii, cari aduceau taților lor prânzul, s'adăpostiră în colibă, unde s'a afla dinamita, pentru-că începuse a ploaia. Copiii aflând lădița cu patroanele de dinamita și necunoscând pericolul, au aruncat o patroană în foc. Urma explozia îngrozitoare. Cinci copii au fost aruncați în aer și sfărâmați în bucăți, și mai mulți au fost grav răniți. S'a pornit cercetare aspră.

— **Șase oameni spintecați de un taur.** Păstorul *Iosif Turi* din *Magyaros* (com. Arad) mâna alaltieri dimineață vitele la pășune. Apropiindu-se o furtună, un taur ajunsese în furie, lua pe sërmanul păstor în coarne și-l arunca în aer. *Sërmanul căzu mort la pământ*. Taurul sëlbatie o lua apoi spre sat, unde aflând o ceată de copii jucându-se afară, *spintecă pe 2 dintre ei*. Taurul alerga apoi în grajdul său, unde îi eși în cale soția lui *Tzri* cu cei doi copii ai lor. Taurul furios călea cu picioarele pe sërmana femeie, *omorându-o imediat*. Copiii strigau îngroziți după ajutor. Mai mulți săteni alergară în curte, dar era prea târziu, taurul sëlbatie spintecase cu coarnele sale și pe cei doi copii ai lui *Turi*. Țerani să năpustiră cu furci cu coase asupra taurului și cu mare greutate îl mbânziră, după-ce ucisese întreaga familie *Turi* și 2 copii din sat.

— **Broșură oprită.** Ministrul de interne a oprit răspândirea broșurei germane: *Oprimarea Slovacilor din partea Maghiarilor*, apărută în Praga, ear ministrul de comerț a retras în toată țara debitul postal pentru această broșură. Și asta e libertate de presă?

— **Grevă mare la Arad.** Grevă zidarilor din Arad a luat dimensiuni tot mai mari. La zidari s'au alăturat apoi calfele de măsură, 1000 lucrători dela fabrica de vagoane și în fine lucrătorii tuturor branșelor industriale. 60 calfe de măsură au fost arestate pentru agitație și totuși muncitorii au eșit învingători. S'a mărit plata și astfel o bucată de pită mai mult. Astăzi este ordinea cea mai frumoasă, toți lucră.

Așa să vede că solidaritatea muncitorilor e cu mult mai tare decât mâna tare. — **Procesul grevei dela căile ferate ungare.** Vineri s'a început la Budapesta procesul contra celor 13 conducători ai grevei ce a isbucit la 20 Maiu între officianții și impiegații căilor ferate ungare. Fiecare acusat are apărător separat. Interesul publicului față de acest proces e mare. Sala e ticsită de lume. Procesul, la care sunt chemați o sumedenie de martori, va dura mai multe zile.

— **Știri mărunt din toată lumea.** In comuna *Isvorul Bârsei* din județul *Mehedinți* (România) a încetat din viață o femeie cu numele *Maria Nicola Iovan* în etate de 122 ani. — **Vinerea trecută** a murit la București artistul-actor *Petru Velescu*, unul dintre întemeetorii primei societăți dramatice din București. — **Tribunalul din Zagreb** a condamnat la moarte prin ștreang pe individul *Ianko Wuk* pentru ucidere. In satul *Zielona* din *Galiția* s'a aprins o casă. Focul s'a lătit repede, așa că oamenii din casă n'au putut scăpa. O familie întregă, constătătoare din 7 persoane, a perit în flacări.

Știință.

Cum s'a stricat societatea omenească?

După ce s'au format societățile omenești și s'au dezvoltat talentele oamenilor, nu s'au îndestulit cu rodul muncii lor. S'au

pus să răpească avuțiile altora. Avuțiile celor mai slabi în putere. Cel tare s'a răsculat contra celui mai slab, acel slab a chemat pe alți slabi în ajutor, și astfel s'a dezvoltat o luptă între om și om, căci cum s'au întrunit acei slabi, pentru apărarea intereselor lor.

Astfel s'au întrunit cei tari și au subjugat pe cei slabi, i-au făcut sclavii lor. Mai târziu, după ce s'au lătit miseriile astea în mod foarte îngrozitor, acei tari au făcut legi, sub ale cărui gard s'au ascuns.

Nici până în ziua de astăzi nu au putut să șteargă de pe lume ura aceea, care o poartă om față de om din nepricepere și neștiință. Ei au făcut din pământ câmpul de furturi cu izvoare de sânge. Dar fiind că toate relele astea, se nasc din inima omului, acolo trebuie vindecat. Copii, de mici trebuie învățați să poarte dragoste către aproapele lor, să urască furtul, se urască omorul. Nu trebuie lăudați, înaintea copiilor, acei cari au condus sute de mii pe câmpul de război la moarte, să omoară.

Lăudați pe dascălul acela care învață litera și pe acela care nu o cunoaște, ca să poată lupta pentru lăptirea culturii.

Așa trebuie să învățăm dacă voim ca dragostea și pacea să domnească cândva pe pământ, că toate relele noastre dela noi vin. P.

Martirii noștri.

De *Alexandru Csizmadia*.

Tradus din „*Népszava*“ de *Gustav Auerbach*.

Cum au luptat frații noștri din *Orosháza* pe timpul goanei contra socialdemocrației?

(Urmare și fine.) (6)

In primăvara aceluși au fost foamete. Cu sutele au fost familii cari nu aveau pită peste noapte în casă. Cu cea mai mare bunăvoință nu au putut căpăta muncă. Câți-va domni au dat ceva grâu de împărțit între cei loviți de foamete. Acest lucru însă nu a fost de mare ajutor, mai cu seamă că nu primește ori-cine pomană.

Socialiștii au fost contra acestei pomană. Vre-o patru-cinci sute au mers la cancelaria solgăbirăului unde au început a striga:

— Noi muncă vrem, nu pomană!

Solgăbirăul a voit să-i dea afară zicând că el nu le poate da muncă, dar muncitorii nu s'au mișcat din loc. Au declarat că datoria comunei este de a se gândi de locuitorii ei. Nu voesc pomană, ci pretind muncă.

In fine solgăbirăul văzând că nu poate scăpa de ei a telegrafiat la comitat că ce să facă cu muncitorii. Răspunsul de acolo a fost că trebuie să le dea de lucru. Apoi le-au dat de lucru. Ori-câte drumuri au pe hotar, bune sau rele, toate au fost făcute. La munca această muncitorii au învins să scurteze ziua muncii. Nu au mai lucrat dela răsăritul soarelui până în amurg, ci au lucrat dela orele 6 dimineața până la orele 6 seara.

Pentru săpat au căpătat 1 coroană pe zi. Într-o Sâmbătă seară muncitorii s'au adunat laolaltă și au hotărât că de mâine încolo vor pretinde 2 coroane pe zi. Asta astfel au adus-o la îndeplinire, Duminică des de dimineață s'au adunat în piață și au făcut cunoscut că pentru mai puțin de cât 2 coroane pe zi nu lucră nimeni. Așa a și fost.

Un lucru de însemnat s'a întâmplat în vara aceluși an. Mai tot omul a avut muncă; în unele locuri s'a și început treccratul. Pe piață au mai fost câți-va oameni cari așteptau să capete de lucru. Proprietarii din loc nu aveau curagiul de a-i chema la lucru, pentru că toți au fost conducătorii mișcării.

Deodată veni un proprietar mai mare din *Szentes*. El nu-i a cunoscut. Lui îi trebuiau vre-o 30 oameni pentru treccrat. Muncitorii cu bucurie au primit acest lucru. Și în privința prețului s'au unit. Proprietarul cu mare bucurie a luat pe acești muncitori cu el, dar nici nu visa ce oameni periculoși duce el pe pusta lui.

Lucrul cel d'întâiu al muncitorilor a fost, când au sosit acolo, să hotărească timpul de muncă. Dimineață la 5 ore este sculare. Dejun jumătate oră, ascuțit jumătate oră. Prânz 1 oră, ascuțit jumătate oră, ojină jumătate ora. La jumătate la nouă să lasă lucrul.

Vara la patru ore este soarele deja sus pe cer. Luni dimineața s'a spăriat proprietarul, văzând că este deja jumătate la cinci și încă nici unul din oameni nu s'apucă de lucru. Tot așa a fost și seara, când începu a se întuneca, toți au lăsat lucrul. Dacă s'a întâmplat că dela o cruce a mai lipsit un snop, nici pe acela nu l'au mai pus sus dacă acela care avea oră dădea semnul că este jumătate la nouă!

Dar ei nu s'au culcat îndată. S'au așezat pe marginea șanțului, au chemat acolo și pe slujitorii și au ținut conferințe. Astfel de vorbiri țineau încât muerele și pruncii până dimineața îi ar fi ascultat. Apoi au cântat cântecele muncitorilor cari îi strângea inima.

Proprietarul se așeză cu familia sa pe verandă și de acolo asculta, căci cântecele lor se auzeau departe.

Odată a fost la el vecinul său, un baron încarnat, acesta așa de tare s'a infuriat, că a voit a trage cu pușca între muncitorii. Când muncitorii au auzit acest lucru, îi au dat de știre ca să pună pușca la o parte, căci altcum se va sparge pușca pe spetele lui, așa că va uita că a fost vre odată baron.

Muncitorii au lucrat timp scurtat, dar lucrul mergea parcă îl lua focul dinnaintea lor. S'întelege că întotdeauna au început lucrul cu corpul odihnit. Nu au fost somnoroși. Precum s'a spăriat la început proprietarul, așa a fost de mulțumit mai târziu. Le a zis că nici odată nu a avut muncitori mai silitori. Ți se ridică inima de bucurie când îi vedeai cum lucrau.

Aci am isprăvit cu cele ce am avut de zis. Astfel au lucrat socialiștii din *Orosháza*. Solgăbirăul într'atâta s'a schimbat, încât nici nu s'au mai interesa de mișcarea muncitorilor. Autoritățile singure au făcut rugare la ministrul de interne ca să ridice starea de excepție, pentru că nu are nici un școp. Mai bine este dacă muncitorii vor ține adunări publice unde vor fi controlați de autorități, decât în secret. Ministrul a și ridicat starea de excepție.

(Fine.)

Posta redacției.

M. Pavlovics, Jakuba. A fost o mică smințeală, căci toată suma a fost înscrisă pentru N.-Reci. Acum toate s'în regulă. Veți primi de acum încolo câte 5 „Adevărul“.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Mărfuri:

Cursul din 11 Iunie 1904.

per 50 chile

1904 grâu de Octombrie	— — —	9. — —	9.72
„ sêcară „	— — —	6.93	6.95
„ ovês octobrie	— — —	6.03	6.05
„ cueuruz de Maiu	— — —	5.36	5.38
„ grâu nou de toamnă	— — —	9.29	9.40

Prețurile scad.

Prețul „Adevărului“:

„Adevărul“ costă pentru Ungaria:

pe 1 an	3 coroane	20 fileri
„ 1/2 „	1 coroană	60 „
„ 1/4 „	—	80 „
„ 1 lună	—	30 „

Bani sunt de a se trimite pe adresa:

„Adevărul“, Budapesta,
VIII., József-körút 18 sz.

Editor: Partidul socialdemocrat din Ungaria.

Redactor responsabil: *Aurel Cristea*.

Tipografia *Fried & Krakauer*, Budapesta, Lázár-u. 15